

K NĚKTERÝM PROBLÉMŮM ZPRACOVÁNÍ BOJOVÉ DOKUMENTACE

Bojová dokumentace je jedním ze základů velení v období přípravy i vedení operace. V procesu analýzy situace, přijímání rozhodnutí a jeho rozpracování jsou bojové dokumenty, zejména grafické, projevem myšlení velitelů a pracovníků štábů, prostředkem ke sjednocování názorů, stanovení úkolů podřízeným i podkladem k zabezpečení součinnosti vojsk i uvnitř štábu.

Na základě rozhodnutí velitele, vyjádřeného v hlavních bojových dokumentech, operaci (boj) plánují podřízené štáby a vojska zahajují a vedou bojovou činnost.

V průběhu vedení operace slouží tyto dokumenty, zpracované v období její přípravy, jako podklad v rozhodovacím procesu k řešení vzniklých situací a jsou tedy i východiskem pro zpracování dalších bojových dokumentů k řízení bojové činnosti vojsk.

Využití bojové dokumentace je mnohostranné, což potvrzuje i jejich účelové **rozdělení** na dokumenty k velení vojskům, výkazové, informační a pomocné.

V pořadí důležitosti je na prvním místě dokumentace, určená k **velení vojskům**, i když zbývající druhy mají své nezastupitelné opodstatnění. Dá se říci, že zejména v posledních letech se značně zvýšil podíl uplatnění pomocných dokumentů. Jsou to potřebné připravované propočty, kalkulace včetně poměrů sil, různé přehledy apod., které tvoří základ reálného rozhodnutí velitele na každém stupni velení.

Zpracování bojových dokumentů v našich operačních štábech prošlo určitým vývojem. Dlouho nebyl přesně stanoven jejich rozsah, forma i obsah, velitelé a štáby vycházeli z potřeby, ze získaných zkušeností i poznatků sovětských vojen-

ských vysokých škol, akademií a kursů i z požadavků jednotlivých stupňů velení ČSLA.

Přínosem v tomto směru bylo vydání Pomůcky k přípravě frontové (armádní) útočné a obranné operace (POM-520-OS/GŠ) v roce 1985, která upřesňuje rozsah hlavních bojových dokumentů, jejich název, obsah a do značné míry i formu zpracování.

Tato pomůcka stanoví v podstatě 30 hlavních bojových dokumentů zpracovávaných pro útočnou i obrannou operaci (není zahrnuta výkazová, informační a pomocná dokumentace). Aniž by byly podceňovány ostatní složky velitelství a štábu operačně strategického svazu (armády), vystupuje do popředí operační správa (oddělení), která připravuje 40 % všech v ní uvedených dokumentů. Potvrzuje se tím nejen její postavení, ale i požadavky na ni kladené v období přípravy a vedení operace.

Počet stanovených bojových dokumentů, zejména vševojskových, je značný a jak potvrzují zkušenosti z posledních let, má vzestupný trend. V uplynulém, několikiletém období vznikla objektivní potřeba zpracování plánů: organizace velení, komplexního palebného ničení, ničení cílů prvního pořadí — máme-li na mysli jen vševojskové dokumenty — aniž by došlo ke zrušení některého jiného dokumentu. Na základě poznatků ze cvičení Palcát-86 jeví se nutné dále zpracovávat plán: skrytého přechodu vojsk z mírového stavu na válečný a zaujetí obrany, který již byl při tomto cvičení připravován.

Přitom jde především o grafické bojové dokumenty, jejichž příprava vyžaduje velké pracovní úsilí. Myslím, že vzhledem k měnícím se podmínkám není možné dostatečně přesně stanovit časovou normu pro jejich zpracování; pohybuje se podle rozsahu práce a činí 10 až 16 hodin na jeden dokument. V některých případech (např. grafické rozhodnutí, či plán operace) je nutné, aby k zpracování jednoho dokumentu byli vyčleněni dva důstojníci,

z nichž jeden musí zabezpečovat přílohy, potřebné tabulky apod.

Pracnost vyhotovení dokumentů se zvětšuje vzhledem k tomu, že nejméně polovinu z nich musí zpracovat určení důstojníci osobně bez pomoci kreslíčů. Rovněž zde působí nedostatek vhodné reprodukční techniky, která by umožňovala snížení, či podstatnější zredukované zdlouhavé kresličské práce.

Tím dochází k tomu, že kvalifikovaní štábní důstojníci jsou na určitou dobu vyřazováni z tvůrčí činnosti při přípravě a rozpracování rozhodnutí nebo velení, protože se zabývají manuální a málo produktivní prací.

Myslím, že jinou nepříznivou skutečností v obsahu zpracovávaných bojových dokumentů je jejich duplicita, kdy obsah jednoho dokumentu je z větší části shodný s obsahem jiného bojového dokumentu.

Tento problém je však třeba vidět z hlediska objektivních souvislostí v několika rovinách. V některých, zvláště odborných grafických dokumentech (např. plán ženiního, či chemického zabezpečení operace), není možné vyjádřit použití prostředků daného druhu vojska bez zakreslení dané vševojskové situace (i když ne do všech podrobností). Je to svým způsobem také duplicita, která je však nutná. Bez ní se příslušný velitel (náčelník) druhu vojska nebo služby neobejde, pokud chce ve svém plánu vyjádřit zdůvodněné použití svých sil a prostředků.

Jinou skutečností je však tendence těchto velitelů (náčelníků) zakreslovat do svých hlavních dokumentů i vševojskové údaje, které často nesouvisejí s použitím a řízením jím podřízených svazků, útvarů či zařízení. Podrobnější zakreslování vševojskové situace v grafických dokumentech velitelů (náčelníků) druhů vojsk a služeb je v rozporu s požadavky utajeného velení.

Vážným problémem je také to, že stejným obsahem ztrácí své opodstatnění takový dokument, jehož potřebu v plné míře

nahradí dokument jiný. V některých případech by bylo možné využít jeden grafický bojový dokument a k dalšímu zpracovat pouze textovou část. Za příklad může sloužit plán ničení cílů prvního pořadí, jehož grafickou část by nahrazoval plán prvního jaderného úderu (nelze vyloučit zahájení války bez použití ZHN, proto cíle prvního pořadí zde musí být zakresleny). Považuji za účelné zpracovat pouze grafikon ničení cílů prvního pořadí jako součást plánu prvního jaderného úderu.

V řešení problému duplicity jde tedy o možnost zrušení některých přebytečných dokumentů, které v plné míře zdvojují jiné, v dalším pak o zjednodušení jejich obsahu (pokud to situace dovoluje).

Rozhodovací proces a současný rozsah zpracování bojové dokumentace **v průběhu vedení operace** je ovlivňován specifickými podmínkami — členěním štábů na jednotlivá místa velení, vnitřní organizací a metodikou práce v poli. V průběhu vedení bojové činnosti vyčleněním ZVS je na VS frontu (armády) menší počet funkcionářů (70—80 %). Přijetí rozhodnutí, jeho zpracování a doručení úkolů podřízeným probíhá sice pod tlakem času a tedy ve zkrácených lhůtách, ale štáb situací žije a zpracovává jen nejn nutnější bojové dokumenty, jejichž počet, oproti plánování operace, je nepoměrně nižší. Zpracovává se většinou jen grafické rozhodnutí velitele, operační směrnice (bojový rozkaz, bojová nařízení) a plánovaná tabulka součinnosti, jimiž je usměrňována (na základě vzniklé situace) činnost podřízených svazů, svazků a útvarů druhů vojsk.

Je samozřejmé, že složitější situace a úkoly (přechod k použití ZHN, uskutečnění protíúderu, průlomu obrany nepřítele, překonávání vodního toku apod.) si vyžadují zpracování i jiných dokumentů. Je zde však také možnost vycházet z rozhodnutí velitele a bojové dokumentace, zpracované k vedení operace již před jejím zahájením.

Myslím, že i přes složitost **vedení bojové činnosti** není zpracování potřebných bo-

joyých dokumentů tím nejzávažnějším problémem, který štáb v tomto období musí řešit. Požadavky na rozsah práce se však podstatně změní nutností zplánovat následující útočnou operaci nebo přechod do útočné činnosti po odražení agrese nepřítele.

V tomto období je pak nutné zpracovat potřebné bojové dokumenty ve složitých podmínkách, s menším počtem příslušníků štábu na velitelském stanovišti (vyčleněním ZVS) a se současným řízením bojové činnosti vojsk.

Jestliže z analýzy stavu při plánování první operace vyplynuly závěry o vysokém počtu zpracovávaných dokumentů, o pracnosti jejich vyhotovení a nutnosti nynější situaci řešit, pak to platí v plné míře i pro plánování následující útočné operace, při přechodu do útočné činnosti po odražení agrese nepřítele.

Možnosti řešit rozsah zpracovávání bojových dokumentů operačními štáby jsou sice v současné době omezené, ale přece jen jsou, máme-li na mysli skutečnou pomoc těmto štábům.

Nepříznivá je, podle mého názoru, především skutečnost, že v nejbližších letech patrně nedojde k zásadnímu kvalitativnímu zvratu při zpracování bojové, zvláště grafické dokumentace, protože zavedení potřebné reprodukční techniky se zatím pravděpodobně neuskuteční. Bude tedy i nadále nutné, aby grafické dokumenty manuálně zhotovili štábní důstojníci a kreslíči. **Východisko** je proto třeba hledat tam, kde je to možné:

1. V odborné připravenosti důstojníků štábů, organizací práce a v plném využití výpočetní techniky.

2. Ve snížení počtu zpracovávaných hlavních bojových dokumentů, kde se zcela prokazuje jejich duplicita a tím i pozdější praktická nepoužitelnost.

Duplicita grafického rozhodnutí velitele a plánu operace je již dlouhodobě diskutovaným problémem. Vycházím z toho, že

tento plán je obsahovým rozšířením grafického rozhodnutí velitele a z toho důvodu by bylo možné jej nahradit dopracováním grafického rozhodnutí. K tomu je však nutné říci, že bez obou dokumentů se prakticky neobejdeme. Grafické rozhodnutí velitele má nezastupitelnost v tom, že je schvaluje nadřízený velitel; jakékoliv změny či doplňky je možné uskutečnit na základě jeho nařízení. Nenahraditelný je i plán operace, protože je základním dokumentem při plánování. Z těchto důvodů zřejmě nedojde k nějakým změnám.

Jiná situace je však při zpracování plánu bojové činnosti vojsk frontu (armády) v rámci plánování útočné operace a plánu vedení bojové činnosti o udržení taktické hloubky obrany (u frontu) nebo plánu vedení bojové činnosti o udržení hlavního pásma obrany (u armády) v období přípravy obranné operace.

Podle mého názoru jsou vyjmenované dokumenty v podstatě obsahově shodné s plánem operace a smysl jejich zpracování je spatřován v konkrétním zakreslení použití vojsk na základě rozhodnutí podřízených vševojskových velitelů. Vezme-li v úvahu, že grafické rozhodnutí velitele i plán operace řeší použití vojsk o dva stupně níže a každý velitel má možnost rozhodnutí podřízeného ovlivnit na základě svého zámyslu, pak tyto dokumenty pro svou plnou duplicitu i minimální využití ztrácejí své opodstatnění a je možné upustit od jejich zpracování.

Myslím, že obdobně je tomu i s plánem frontového (armádního) protiúderu. Je zpracován na základě modelové situace, a proto nemůže být přesnou podobou později vzniklé situace, v níž by vojska protiúder vedla. Podstatné údaje o jeho uskutečnění jsou (v období přípravy obranné operace) obsaženy v grafickém rozhodnutí velitele i v plánu obranné operace. A konečně, jeho konkrétní provedení řeší na základě dané situace rozhodnutí velitele. I v tomto případě jsou, podle mého názoru, všechny důvody k tomu, aby také tento

dokument nebyl v přípravě obranné operace zpracováván.

Značně duplicitní je rovněž plán zatařasování a ničení, zpracováváný štábem frontu i armády v přípravě obranné operace. Všechny jeho potřebné údaje, kromě zátarasů, zřizovaných minováním na dálku (dělostřelectvo, letectvo), jsou obsaženy v plánu ženíjního zabezpečení. Pravděpodobně jen úkoly minování na dálku si vynutily jeho klasifikaci jako vševojskového dokumentu, přisouzeného ke zpracování operační správě (oddělení).

Za úvahu stojí myšlenka, zda by nebylo možné úkoly minování na dálku zahrnout do plánu ženíjního zabezpečení a plán zatařasování a ničení jako samostatný nezpracovávat. Myslím, že méně vhodné je, aby tento plán zpracovávala správa (oddělení) ženíjního vojska, jak tomu bylo na cvičení Palcát-86.

Také vyhotovení plánů ženíjního i chemického technického zabezpečení na stupni armády působí značné obtíže, které jsou dány objektivní realitou malého počtu důstojníků příslušné odbornosti. Mají-li dva důstojníci plánovat a uskutečňovat součinnost, pak zpracování těchto plánů přesahuje možnosti jejich pracovního zatížení. Bylo by vhodné zvážit tuto skutečnost, posoudit a prověřit, zda je nutné uvedených plánů zpracovávat a zda by nebylo možné jejich obsah zahrnout do plánů ženíjního a chemického zabezpečení.

3. Ve snížení pracovního zpracování grafických dokumentů, a to omezením jejich obsahu v případě, že můžeme využít jiný grafický dokument.

Jde např. o plán prvního jaderného úderu, který v grafické části musí obsahovat i cíle prvního pořadí, protože nelze vyloučit zahájení první operace s použitím ZHN. Proto si myslím, že plán ničení cílů prvního pořadí by nemusel obsahovat grafickou část, ale jen příslušné grafikonky, připojené k plánu prvního jaderného úderu. Podobně je tomu i u plánu organizace

velení vojskům. Skutečná i předpokládaná místa velení jsou zakreslena v plánu operace a jejich přemísťování je nutné organizovat a vykonávat na základě vytvořené situace v průběhu bojové činnosti. Proto, podle mého názoru, by bylo možné v přípravě operace zpracovávat jen písemnou část, včetně grafikonu přemísťování míst velení.

4. V možnosti zpracování některých bojových dokumentů, které v jednom provedení mají platnost pro obrannou i útočnou operaci. Např. při cvičení Palcát-86 šlo o kalendářní plán přípravy operace a plán překrytí státní hranice na frontovém i armádním stupni. Pokud takové spojování je

možné, a v tomto případě je odůvodněné, přispívá značně k zjednodušení plánování.

5. V omezení pracovního kreslení různých propočtů a údajů na mapu, převážně formou tabulek, jejich rozsah není stanoven a je neúměrný časovým možnostem. Dávají sice větší názornost, ale na úkor zvýšeného pracovního úsilí. Daleko rychlejší, i když snad s menším efektem, by bylo jejich zpracování psacím strojem ve formě písemné přílohy k danému dokumentu. (Tento poznatek není zdaleka nový a je škoda, že se těžko prosazuje.)

6. Ve využívání předtisků většinou ve formě tabulek a zejména formalizované dokumentace.

Zpracování bojových dokumentů v operačních štábech při přípravě operace má mnohé problémy, které vyplývají z jejich značného a stále narůstajícího počtu, pracovních při jejich tvorbě, zejména u grafických dokumentů, a ze skutečnosti, že se nedostává potřebné reprodukční techniky, která by snížila objem manuální kresličské práce.

Tyto problémy jsou zvláště patrné při plánování první operace, kdy je nutné zpracovat současně obrannou i útočnou variantu bojové činnosti, v menší míře také při plánování následující operace.

Článek není a také nemůže být podrobnou analýzou současného stavu. Vycházel jsem ze zkušeností a poznatků z práce operačních štábů, zejména z přípravy a průběhu frontového velitelsko-štabního cvičení Palcát-86. Jsem si vědom, že na tomto cvičení byla poprvé a navíc z hlediska výzkumných úkolů v celém komplexu zpracována bojová dokumentace a že proto není možné stanovit jednoznačné závěry. Je zapotřebí získat poznatky i z dalších

zaměstnání a hledat možná východiska, která by umožnila řešit danou situaci.

Myslím, že jsou reálné možnosti počet stanovených bojových dokumentů snížit vyloučením těch, které svou duplicitou ztrácejí význam a praktické využití. Je možné také omezit rozsah grafického vyjádření u některých z nich využitím jiného dokumentu. Předpokládám, že je rovněž možné snížit pracovní zpracování grafické dokumentace tím, že různé údaje a propočty vyjadřované na mapách, budou obsahem písemné přílohy daného dokumentu. Jsou zde i možnosti většího využití formalizované dokumentace.

Není pochyb, že východisek z dané situace je více. K tomu by se však měli vyjádřit především ti, kteří bojové dokumenty zpracovávají.

Hledání možností je však jen jednou stránkou věci. Tou druhou a podstatnější je jejich realizace. A tímto směrem by měla být naše snaha zaměřena, pokud chceme operačním štábům pomoci řešit jejich některé palčivé problémy.